

001

- **Lugar:** Folgueiras, IBIAS.
- **Narradora:** Inés (2007).
- **Recopilador:** Jesús Suárez López.
- **Grabacióis:** *A fala* • *O trasno* • *Ofrecemento ó santo milagro do Cibreiro* • *A alma no inferno por cambiar os marcos* • *Encontro cos lobos* • *Os reises*.

A fala

[Inés]: Aquí en este pueblo falamos todos gallego. Este pueblo é d'Asturias, pero como tamos tan metidos en Galicia somos tan gallegos como asturianos. Eiquí dependemos tanto de Galicia como de Asturias. Nun sendo asunto de papeleo e d'eso... pero despóis, médicos por Galicia ye... os nenos agora nun os hai, que cuando os había... a escola a Galicia, a Navia de Suarna, así que considerámonos mui gallegos...

[Encuestador]: ¿Y falar cómo se fala aquí?, ¿galego?

[Inés]: Galego, galego, aquí galego. Si. En cambio, ó pasar el río ese pra o lao de San Antulín pues cambian bastante na fala, xa dan outro acento máis asturiano.

O trasno

Bueno, algunhos si, agora xa os olvidéin, antes sabía bastantes porque contábamos o meu abuelo, pero agora como nun se cuntan, nenos nun hai y era a quen se lles cuntaban os cuentos, vaise ún olvidando neles. Acórdome muito de que tamén antiguamente dicían qu'había trasno, que lles salía o trasno. Y eu tiña un... buelo, esto foi verdá, que tiña un abuelo e quería madrugar muito pre ir a unha feira á Fonsagrada, e deitouse a durmir nun escanil pre cuando pasaban os máis por debaixo da casa, o primeiro que pasase, marchar cuanda él. E sinte pasar unha caballería correndo bien y él tiña a caballería d'él preparada e monta nela e seguindo ó outro. Cuanto máis curría meu abuelo, máis curría o qu'iba delante, hasta que chegaron a un sitio qu'empezóu a ser día, y a o ser día o trasno desaparecía, ya antonces era un sitio mui pendiente, mui pendiente, e polo... cuanto o sitio máis costo o outro marcha por unha carballeira abaixo d'a cabalo do cabalo e meu abuelo quedóu solo.

Outra vez tiña outro abuelo, qu'era o materno, ése cría muchísimo, ye reza-ba muito a san Antonio y adiviñaba mui bien no rezo de san Antonio ye faltá-

balle un cabalo e púxose na cucuña a rezar a san Antonio e tando rezando a san Antonio empezan a deslousarlle a casa e tira-las lousas pra o suelo. Ya él deuse cuenta qu'era o trasno e dícelle:

—¡Oi ho, tíramas de cota!, que se mas tiras de plano, rómpenme.

Ofrecemento ó santo milagro do Cibreiro

Y outra vez era tamén outra señora, equí tamén d'un pueblo de cerca de Navia de Suarna e tiña un fillo que era un pouco sunormal, e tamén tíñalo ofrecido a un santo que hai polos Ancares, que chámanye O Cibreiro, santo milagro, y a vieja murréu e nun puido leva-lo fiyo a misa. Y un día o fiyo taba cas vacas e chegóu y apresentóuselle alí a madre e díxoye:

—Oi ninín, vente cumigo, que teis qu'ir a unha misa, que téñote ofrecido e tou eu pasando muitas por nun te levar a misa.

Dixo:

—Mamá, ¿y eu cómo hei d'ir?, que despóis márchanme as vacas e réñenme.

—Non, ninín, non, nun che han marchar, tu vente cumigo.

Y hala, marcharon andando, que hai muitos kilómetros que recorrer. Y o neno nun cansóu, foi cuanda a madre e tuveron a misa ye a ela naide al víu, namás que al vía él, ye había alí un árbol que nun hai máis árboles coma aquel pur eiquí, e cuando salíu d'alí díxoye:

—Oi ninín, coye unha rama d'ese árbol...

E déuyal e dixo:

—Ahora levas esta rama pra que che crean únde tuveche, se non naide ch'ha crer únde tuveche.

E volvéu acompañándol ei hasta a villa de Navia de Suarna e cuando taban chegando cerca díxulle:

—Hala, ninín, adiós, que veinte ei buscando.

Y a madre desaparecéu ye iban os veciños, andaban buscando no rapaz por elí. Si, eso foi cierto.

A alma no inferno por cambiar os marcos

Bueno, eso dicían qu'era o pecado máis grande que había. Antiguamente dicían qu'houbera un home que quedara viudo e tiña sete fillos, e xa taba canso de que lle marchasen tantos a o servicio, y él solo, e quedábaye o máis novo e díxoye:

—Pois tu a o servicio nun has d'ir, ho. Antes d'ir sirvi-lu rei has d'ir sirvi-lu demo.

Y hala, chegou a hora de marcha-lo fiyo pra o servicio y tuvo que marchar, pero pasou o tempo da mili y o padre nun soupo máis do fiyo, hasta que cuando se le enciaron os máis o fillo d'él apareceu tamén.

Dixo:

—Pero tu, ¿únde tuveche, hombre?, pre nun dar razón de ti.

—Y eu, ¿únde había tar?, ¿usté nun dixo qu'antes d'ir sirvi-lu rei qu'había d'ir sirvi-lu demo? ¡Tuvén nu inferno!

—¿E qué había alí, ho?

—Elí nun había namáis que curas e monjas e por ei xente rica; peisanos solo vin pasar ún cunha estaca a o lombo (qu'é un marco).

Xa ye cuntéin muitas cousas qu'inda nun yas contéin a o fillo... porque nun m'atende, nun crei neso.

Encontro cos lobos

Pois eu tuven un tíu que unha vez foi moer a un moín lejos, qu'había qu'ir moer pre coce-lo pan na casa, ye chigóu de noite á casa, prendéu o cabalo á porta da casa e salíu meu papá a axudarlle a descargar, e meu papá falaba con él y él nun ye contestaba, e díxoye meu papá:

—¡Jolín, qué enfadado veis!

E pasou así un cacho grande, desaparellóu o cabalo e foi choelo, e foi prá cuchiña e sentóuse e nun falaba cun naide. Y a o pasar un cacho quixo empezar a falar e nun ye entendían nada, cortáraselle a fala co medo que ye levóu a os lobos. Puñíaseye o lobo delante y empezaba a escarrapatar y a tirar areas, y espantábaselle o cabalo e vírase perdido pra chegar con él á casa. Esas cousas foron certas, nun son cuentos.

Os reises

Eu, acórdome eu, inda era eu pequena, que andaban polas casas aí do pueblo de Valdeferreiros qu'había muitos mozos ye iban disfrazados, e ún iba todo rodeado de campañños das vacas, e iban tocando e todo el mundo lles daba algo, cantábanyes unha canción que xa nun me recordo ben, sei qui unhas palabras que tía:

*Cantámosche us reises,
gadellas de cabra,
cantámosche us reises
e nun nos deche nada.*

Despóis decían:

*Se nada vos din,
nada vos dibía,
viñestes de noite,
viñeráis de día.*

Ye unha vez tíñamos... na mía casa tíñamos vacas e mandábamolas solas a o monte, e un día foron prá casa sin dous campaiños. Ye na mía casa xa se deron cuenta de qu'igual eran os de Valdeferreiros pre ir canta-los reis. Ye así foi, chegou o día de reyes e chega alí aquel todo rodeado de campaiños e sintíalles eu dicir a meus padres:

—¡Mira únde tán os nosos campaiños!

Y eu era pequena, empecéin a chorar e quería que me desen os campaiños das vacas.

Ye unhos levaban unhas cardas que había de la... de cardar antes a la, e iban cardando. Ye ún levaba cumu un fole cheu de cinza e se ún se metía con eles dábanye cun aquilo e cubrían a ún todo de cinza.

001
INÉS
Folgueiras, IBIAS

Foto: Jesús Suárez López

